

Význam Spišského spolku lekárov a lekárnikov v dejinách vedy na Slovensku

**Z dejín zdravotníctva na Spiši – Kežmarok
17.6.2017**

Katarína Pekařová

- **Inštitucionálna základňa vedy na Slovensku do roku 1918**
 - !regionálne vedecké spolky
- **Lekársko-lekárnické spolky**
 - paralely a špecifiká
- **Publikačná produkcia Spišského spolku lekárov a lekárnikov v odbornej lekárskej spisbe na Slovensku – do roku 1918**
 - najčastejšie témy x zriedkavé témy

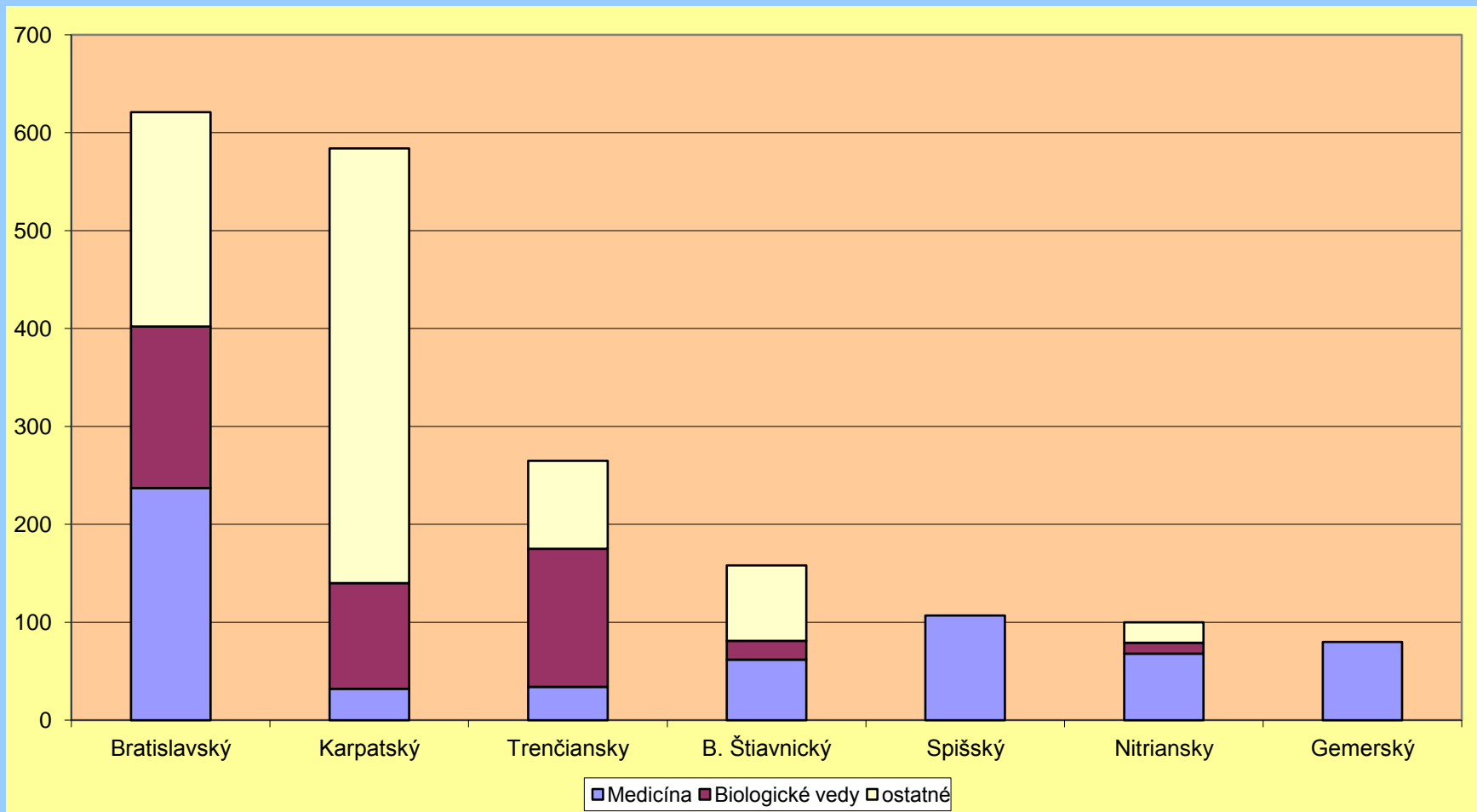
Inštitucionálna základňa vedy na Slovensku do roku 1918

- **Vysokoškolské / univerzitné inštitúcie**
 - Banícka a lesnícka akadémia v Banskej Štiavnici
 - Alžbetínska univerzita v Bratislave
- **Vyššie a stredné školy**
- **Regionálne vedecké spolky**
 - podľa nemeckého vzoru
 - vedecké spolky ako odborné, vzdelávacie a komunikačné spoločenstvá
 - hlavné ciele spolkov – podporovanie, usmerňovanie, organizovanie výskumov v oblasti prírodných vied a medicíny + šírenie a propagácia najnovších poznatkov; spolupráca s príbuznými spolkami; kolegialita

- **Bratislavský prírodovedný a lekársky spolok (1856)**
- **Spišský lekársko-lekárnický spolok (1867)**
- **Lekársko-lekárnický spolok Gemerskej župy (1867)**
- **Lekársko-lekárnický spolok Zemplínskej župy (1869)**
- **Banskoštiavnický lekársky a prírodovedný spolok (1870)**
- **Prírodovedný spolok župy Trenčianskej (1877)**
- **Lekársko-lekárnický a prírodovedný spolok Nitrianskej župy (1888)**
- **Uhorský karpatský spolok (1873) – celokrajinská pôsobnosť**

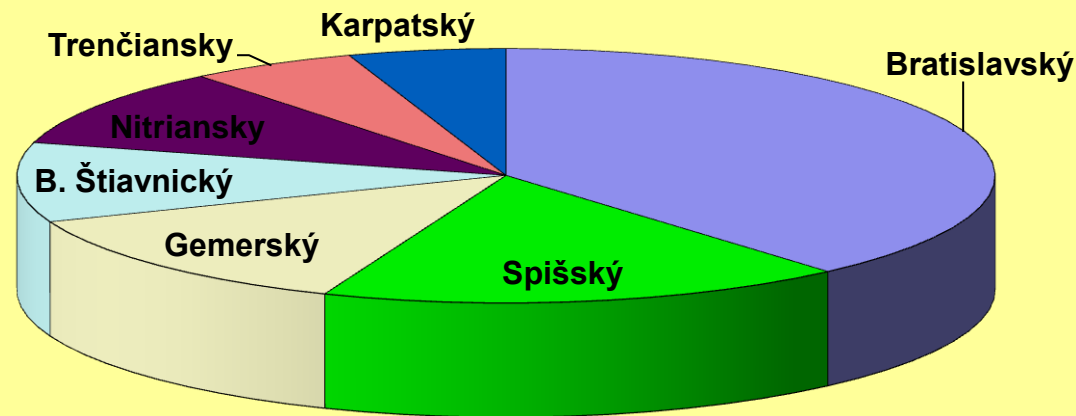
Spolok	Spišský	Gemerský	Zemplínsky
Členská základňa	+ členovia priaznivci	lekári a lekárnici	+ čestní členovia
Zasadania putovné	√	√	√
Tematika prednášok (medic., zdravotn.)	dominuje: röntgenológia, terapia v sanatóriách + regionálne dejiny zdravot. a med. + biografie členov	dominuje nemocničná prax lekárov, súdna psychiatria	+ fyzika, geológia, botanika, biológia
Zbierkotvorná činnosť	+ spolková knižnica + zbierka prístrojov + Múzeum patologickej anatómie	+spolková knižnica + zbierka prístrojov	+ vlastnil dve meteorologické stanice
Sociálne otázky	+ Penzijný podporný spolok pre vdovy a siroty členov spolku (1870)	∅	+ Podporný spolok zemplínskych lekárov a lekárnikov (1875)
Vydavateľská činnosť	spolková ročenka od 1893/94 + dejiny spolku	spolková ročenka od 1888 + ∅	osvetová činnosť - niekt. populárne prednášky vyšli nákladom spolku + dejiny spolku

Prehľad tématick v publikačnej činnosti prírodovedných a lekárskeho spolku

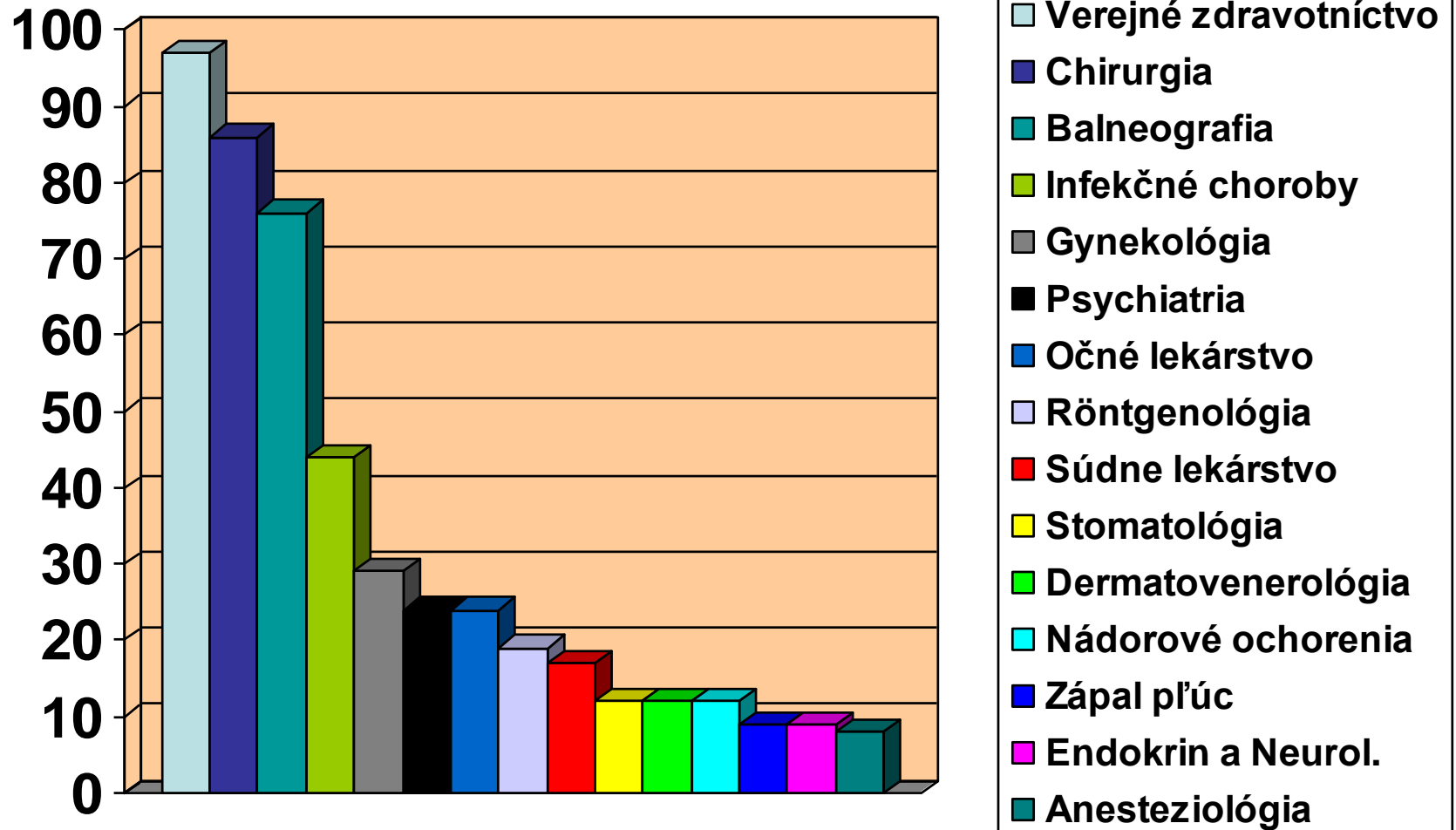
Orientačný graf

Medicína a zdravotníctvo v publikačnej činnosti prírodovedných a lekárskeho spolku

Orientačný graf

Medicínska tematika v ročenkách

Orientačný graf

Spolky - hlavné témy

- Bratislavský LPS – dominantná úloha lekárov Krajinskej nemocnice – chirurgia, oftalmológia, psychiatria, gynekológia, kožné ochorenia
- Gemerský LLS – lekári nemocníc RS, RV, – chirurgia, súdne lekárstvo (Š. Zehery)
- Spišský LLS – tuberkulóza, röntgenológia (V. Alexander), srdcovo-cievne ochorenia, endokrinológia + každodenná prax súkromného lekára
- Štiavnický LPS – zdravotné problémy baníkov, sociálne kontexty medicíny (I. Tóth)
- Nitriansky LLPS – chirurgia, balneografia, dejiny a súčasnosť zdravotníckych zariadení v župe
- Trenčiansky PS – balneografia, chirurgia (K. Martiny)

Spišský spolok v odbornej spisbe I.

- Verejné zdravotníctvo
 - správy o zdravotnom stave obyvateľstva + zdravý životný štýl a hygiena + zdravotnícke zariadenia a organizácie + nemocenské poistenie + vzdelávanie lekárov
 - (spišský) A. Lorx a jeho správy o zdravotnom stave obyvateľstva
 - (spišský) A. Szász - Skúsenosti z piateho lekárskeho kurzu v r. 1897
- Infekčné ochorenia
 - najčastejšie: tuberkulóza, diftéria, trachóm
 - diftéria - aplikácia séroterapie - 1894: spišský, bratislavský, nitriansky
 - (spišský) F. Gabriel, M. Greisiger, J. Rottenberg
 - tuberkulóza: prevencia (všetky spolky) + liečba v nemocniciach (bratislavský – Kochov tuberkulín) + sanatórna liečba (spišský)
 - (spišský) L. Jármay (1893/94); G. Bartsch (1901), M.M. Fáí (1900), P. Scharl (1906); diagnostika V. Alexander (1910)
- Chirurgia
 - nemocničné prostredie (Bratislavský, Gemer, Nitra, BŠ) x v domácom prostredí (Spiš)
 - (spišský) nemocničná chirurgia A. Polnisch, L. Schön
 - (spišský) domáce chirurgické ošetrenie: F. Gabriel, G. Tátray, I. Jankura,

Spišský spolok v odbornej spisbe II.

- **Anesteziológia**
 - všetky spolky – najmä stomatologická prax; kokaín + novokaín
 - (spišský) B. Rosenzweig (kokaín); A. Stahovszký (novokaín)
- **Stomatológia**
 - teórie zápalu, nádory v dutine ústnej – chirurgická terapia, zubný kaz, protetika
 - (spišský) B. Rosenzweig – zápalové ochorenia
- **Gynekológia, pôrodníctvo**
 - chirurgická gynekológia (Bra, Gemer) – súkromná prax (Spiš)
 - (spišský) J. Rottenberg
- **Oftalmológia**
 - chirurgická liečba (Bra, Gemer) + ďalšie ochorenia oka
 - (spišský) A. Király – zápal rohovky

Spišský spolok v odbornej spisbe III.

- **Dermatovenerológia**
 - nemocničná prax (Bra); ruža (erysipel), psoriáza
 - (spišský) Michal Guhr (psoriáza)
- **Psychiatria, súdna psychiatria**
 - Bra + Gemer; neurasténia a hystéria
 - (spišský) Á. Hammersberg – kúpeľná liečba neurasténie;
 - (spišský) B. Rosenzweig – súdnolekárska prax
- **Röntgenológia**
 - Centrá Bra + Spiš
 - (spišský) V. Alexander – cca 20 štúdií
- **Zápal pľúc**
 - rôzne metódy liečby
 - (spišský) J. Rottenberg, A. Szász

Spišský spolok v odbornej spisbe IV.

- **Nádorové ochorenia**
 - dominuje chirurgická liečba – Bra + Gemer
 - (spišský) E. Daits
- **Endokrinológia**
 - struma (Bra, Nitra) + Spiš (Basedowa a Adisonova choroba)
 - (spišský) M.M. Fai, Z. Dalmady, F. Gabriel
- **Srdcovo-cievne**
 - artérioskleróza, diagnostické metódy – Spiš
 - (spišský) I. Jankura, A. Sztahovszky
- **Lekárska etika**
 - deontológia – povinnosti lekárov
 - Regule/normatív spišských lekárov; Regule/normatív pôrodných báb; Jozef R. Hajnóci – lekárske tajomstvo
- **Farmácia**
 - nové lieky, nové dezinfekčné prostriedky, zdravotnícky materiál
 - (spišský) A.V. Scherfel, K. Genersich

Význam spolku

- **Spolok spišských lekárov a lekárnikov**
 - **osobnosti + zdravotnícke zariadenia**
 - **Široká škála prínosu:**
 - **celouhorský + mimouhorský význam – röntgenológia**
 - **celouhorský význam – sanatórna liečba**
 - **prvé odborné práce v dejinách medicíny na Slovensku**
 - **endokrinológia, srdcovo-cievne ochorenia, lekárska etika**
 - **každodenná prax majoritnej časti dobových lekárov**

Význam Spišského spolku lekárov a lekárnikov v dejinách vedy na Slovensku

Ďakujem za pozornosť

Katarína Pekařová
(katarina.pekarova@ulib.sk)